

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 12 marca 2026 r.

Pozycja 34

POSTANOWIENIE

z dnia 28 maja 2024 r.

Sygn. akt Ts 52/22

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. o zbadanie zgodności:

art. 306 § 1 w związku z art. 325a § 2, art. 426 § 1 oraz art. 465 § 1 i 2 w związku z art. 459 § 1 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.) w zakresie, w jakim nie przewidują „środka odwoławczego umożliwiającego zaskarżenie orzeczenia w przedmiocie nieuwzględnienia zażalenia i utrzymania w mocy postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia zatwierdzonego przez Prokuratora Rejonowego”, z art. 176 ust. 1 w związku z art. 78, art. 45, art. 77 ust. 2 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 3 marca 2022 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującego stanu faktycznego.

Prokurator Prokuratury Rejonowej w O. postanowieniem z 4 maja 2020 r. (sygn. akt [...]) zatwierdził postanowienie organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze o odmowie wszczęcia dochodzenia.

Po rozpoznaniu zażalenia skarżącego oraz jego pełnomocnika, powyższe orzeczenie zostało utrzymane w mocy przez Sąd Rejonowy w O. Wydział II Karny postanowieniem z 22 października 2021 r. (sygn. akt [...]).

W uzasadnieniu skargi skarżący podniósł, że na skutek wydanego orzeczenia został pozbawiony możliwości „obrony swoich praw i interesów w drodze postępowania dwuinstancyjnego”, przez co naruszono jego prawa konstytucyjne wynikające z art. 176 ust. 1 w związku z art. 78 Konstytucji (por. s. 6 skargi).

Jego zdaniem, „zarówno nieodpowiednie ukształtowanie postępowania sądowego, jak i brak odpowiednich regulacji postępowania dających możliwość załatwienia spraw danego rodzaju, a objawiający się, jak w przedmiotowej sprawie, nieistnieniem mechanizmu umożliwiającego zaskarżenie postanowienia Sądu I instancji utrzymującego w mocy postanowienie organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze” są niezgodne z art. 45 ust. 1 Konstytucji (por. s. 8 skargi).

Zakwestionowane przepisy zamykają mu także „drogę sądową dochodzenia naruszonych praw i wolności”, co decyduje o ich sprzeczności z art. 77 ust. 2 Konstytucji (por. s. 9 skargi).

Ponadto są one także niezgodne z art. 2 Konstytucji, gdyż „nie wprowadzają spójnej i nie budzącej wątpliwości procedury, która w precyzyjny sposób określałaby zasady wnoszenia odwołania i zakresu stosowania” przepisów procedury karnej (por. s. 10 skargi).

Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 13 lipca 2022 r. skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi przez: 1) udokumentowanie daty złożenia wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej w administracji zakładu karnego, 2) wskazanie, która konstytucyjna wolność lub prawo skarżącego, wyrażone w art. 2 Konstytucji, zostały naruszone i w jaki sposób, 3) uzasadnienie zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów z tą wolnością lub tym prawem skarżącego.

Skarżący ustosunkował się do powyższego zarządzenia w piśmie z 21 lipca 2022 r. (data nadania), składając żądane przez Trybunał dokumenty oraz przedstawiając dodatkowe wyjaśnienia. Wskazał m.in., że zakwestionowane przepisy „naruszają wynikające z art. 2 Konstytucji prawo skarżącego do sprawiedliwości proceduralnej, obejmującej prawo do rzetelnej i sprawiedliwej procedury” (por. s. 3 pisma).

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygnięcia. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy braki formalne nie zostały usunięte w ustawowym terminie.

2. W świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji, w skardze konstytucyjnej można kwestionować jedynie przepisy, które były podstawą ostatecznego orzeczenia o określonych konstytucyjnych wolnościach lub prawach skarżącego. Dopuszczalność złożenia skargi jest więc bezpośrednio uzależniona od tego, czy w stanie faktycznym sprawy skarżącego występuje określona w tym przepisie korelacja między ostatecznym orzeczeniem, naruszonymi konstytucyjnymi wolnościami lub prawami oraz zaskarżonymi przepisami. Obowiązek wskazania właściwego rozstrzygnięcia oraz określenia zakresu zaskarżenia (przedmiotu i wzorców kontroli) spełniających powyższe wymogi ciąży przy tym na skarżącym (por. art. 53 ust. 1 pkt 1 i 2 u.o.t.p.TK).

W niniejszej sprawie skarżący zakwestionował konstytucyjność art. 306 § 1 w związku z art. 325a § 2, art. 426 § 1 oraz art. 465 § 1 i 2 w związku z art. 459 § 1 i 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 534, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2024 r. poz. 37; dalej: k.p.k.) ze względu na to, że przepisy te nie przewidują „środka odwoławczego umożliwiającego zaskarżenie orzeczenia w przedmiocie nieuwzględnienia zażalenia i utrzymania w mocy postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia za twierdzonego przez Prokuratora Rejonowego” (por. *petitum* skargi).

Jako ostateczne orzeczenie wskazał w tym kontekście postanowienie Sądu Rejonowego w O. Wydział II Karny z 22 października 2021 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie Sądu Rejonowego), na mocy którego utrzymane w mocy zostało zaskarżone postanowienie prokuratora o zatwierdzeniu postanowienia organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze o odmowie wszczęcia dochodzenia.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że orzeczenie to nie dotyczyło problematyki podniesionej w skardze konstytucyjnej i nie zostało wydane na podstawie zaskarżonych przepisów w kwestionowanym w skardze zakresie. Postanowienie Sądu Rejonowego nie zawierało żadnego rozstrzygnięcia (ani pozytywnego, ani negatywnego) co do prawa skarżącego do sądowej kontroli postanowienia o utrzymaniu w mocy postanowienia prokuratora zatwierdzającego odmowę wszczęcia dochodzenia. Treść lakonicznego uzasadnienia tego orzeczenia wskazuje, że przedmiotem oceny sądu w tej sprawie była wyłącznie merytoryczna zasadność zakończenia postępowania przygotowawczego.

Tym samym niniejsza skarga konstytucyjna ma charakter abstrakcyjny – w sprawie zakończonej postanowieniem Sądu Rejonowego nie doszło do zastosowania w stosunku do skarżącego kwestionowanej normy prawnej i naruszenia jego praw konstytucyjnych w sposób wskazany w skardze. Skarga została więc złożona w sytuacji, gdy skarżący nie dysponował ostatecznym orzeczeniem w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, pozwalającym na skuteczne podniesienie sformułowanych w niej zarzutów.

W rezultacie skarga jest dotknięta nieusuwalnymi brakami, która uniemożliwia nadanie jej dalszego biegu (por. art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK). Powyższa ocena ma podstawę w postanowieniu pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13 (OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35).

3. Niezależnie od powyższego Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że skarga konstytucyjna jest oparta na wadliwej interpretacji wzorców kontroli.

Zdaniem skarżącego, postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia powinno podlegać dwuinstancyjnej kontroli sądowej, a więc odpowiadać standardom wskazanym w art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Brak takiej procedury uważa on za zamknięcie drogi sądowej w rozumieniu art. 77 ust. 2 Konstytucji oraz naruszenie prawa do zaskarżenia orzeczenia wydanego w pierwszej instancji w ujęciu art. 78 Konstytucji. Zakwestionowane przepisy godzą również w „wynikające z art. 2 Konstytucji prawo skarżącego do sprawiedliwości proceduralnej, obejmującej prawo do rzetelnej i sprawiedliwej procedury” (por. s. 3 pisma z 21 lipca 2022 r. – data nadania).

Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się na temat konstytucyjnie wymaganego modelu kontroli postanowień prokuratora kończących postępowanie karne m.in. w wyroku z 12 maja 2003 r., sygn. SK 38/02 (OTK ZU 5/A/2003, poz. 38). Skarżąca kwestionowała w tej sprawie brak możliwości wniesienia zażalenia na postanowienie sądu utrzymujące w mocy postanowienie prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego. Oceniając ten zarzut, Trybunał podkreślił, że pokrzywdzony ma oczywisty interes prawny w doprowadzeniu do wszczęcia postępowania przygotowawczego, wniesienia aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego i skazania sprawcy przestępstwa popełnionego na jego szkodę. Z tego względu zasadne jest przyznanie mu możliwości zainicjowania sądowej kontroli postanowień organu prowadzącego postępowanie przygotowawcze. Jednak postępowanie to jest w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji postępowaniem „w sprawie” sprawcy przestępstwa (a nie „w sprawie” pokrzywdzonego). Celem tego postępowania nie jest więc bezpośrednie orzeczenie o jakichkolwiek prawach czy obowiązkach pokrzywdzonego. W tym wypadku przysługujące pokrzywdzonemu prawo do sądu nie obejmuje prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego. W rezultacie Trybunał orzekł, że art. 426 § 1 k.p.k. jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji i nie jest niezgodny z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Powyższa argumentacja ma odpowiednie zastosowanie w niniejszej sprawie i przesądza o odmowie nadania skardze dalszego biegu z uwagi na jej oczywistą bezzasadność (por. art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK). W świetle wyroku o sygn. SK 38/02, ze wskazanych przez skarżącego wzorców kontroli nie wynika bowiem prawo pokrzywdzonego do dwuinstancyjnej kontroli sądowej postanowień kończących postępowanie przygotowawcze. Skarżący zrealizował swoje prawa gwarantowane przez art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2 i art. 78 w związku z art. 2 Konstytucji przez złożenie do sądu zażalenia na postanowienie w sprawie odmowy wszczęcia dochodzenia. Art. 176 ust. 1 Konstytucji jest zaś w tym wypadku nieadekwatnym wzorcem kontroli.

W świetle powyższych okoliczności Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania badanej skardze dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 i 3 u.o.t.p.TK.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.